

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

URESNIČEVANJE LIZBONSKE STRATEGIJE V
IZBRANIH DRŽAVAH EU IN SLOVENIJI

Ljubljana, avgust 2009

LUCIJA MELINK

IZJAVA

Študentka Lucija Melink izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom doc. dr. Jelene Zorić, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 26. avgusta 2009

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 LIZBONSKA STRATEGIJA	2
1.1 Nastanek Lizbonske strategije.....	2
1.2 Nov začetek za Lizbonsko strategijo.....	2
1.3 Prvi rezultati Prenovljene lizbonske strategije	3
1.3.1 Več naložb v znanje in inovacije.....	4
1.3.2 Sprostitev poslovnega potenciala malih in srednjih podjetij.....	4
1.3.3 Večja prilagodljivost trgov dela na osnovi prožne varnosti	4
1.3.4 Energetika in podnebne spremembe	5
1.4 Poglobitev Lizbonske strategije v naslednjem lizbonskem ciklu.....	5
2 STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENIJE.....	6
3 MERJENJE NAPREDKA IZBRANIH DRŽAV PRI URESNIČEVANJU LIZBONSKE STRATEGIJE.....	8
4 URESNIČEVANJE LIZBONSKE STRATEGIJE PO ŠTIRIH PREDNOSTNIH PODROČJIH.....	12
4.1 Vlaganje v ljudi in posodobitev trga dela.....	12
4.2 Vzpostavitev privlačnega poslovnega okolja.....	16
4.3 Vlaganje v znanje in inovacije	18
4.4 Energetika in podnebne spremembe.....	21
SKLEP.....	23
LITERATURA IN VIRI	25

KAZALO TABEL

Tabela 1: Uvrstitve in indeksi po osmih dimenzijah ter indeksi po agregatu v državah EU-27 po WEF v letu 2007	10
Tabela 2: Stopnja zaposlenosti prebivalstva glede na spol, starost in dolžino delovnika v izbranih državah EU leta 2007	13
Tabela 3: Delež vključenosti v vseživljensko učenje in delež ljudi, ki zgodaj zapustijo šolanje, v izbranih državah EU v letu 2007	14
Tabela 4: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti, stopnja brezposelnosti in stopnja revščine po prejemu socialnih transferjev v izbranih državah EU v letu 2007	15
Tabela 5: Delež podjetij, ki uporabljajo storitve e-uprave, enostavnost poslovanja v letu 2007, novoustanovljena podjetja v letu 2006 in neposredne tuje investicije v % BDP v izbranih državah EU v letu 2007	16
Tabela 6: Javni izdatki za izobraževanje v letu 2006 ter delež oseb, vključenih v terciarno izobraževanje in dostop do interneta v gospodinjstvih v izbranih državah EU v letu 2007	19
Tabela 7: Delež brutodomačih izdatkov v raziskovalno-razvojni dejavnosti v % BDP-ja v letu 2007 in delež visokotehnoloških proizvodov v izvozu v letu 2006	20
Tabela 8: Skupne emisije toplogrednih plinov na prebivalca v tonah ogljikovega dioksida kot ekvivalenta, obseg tovarnega prometa glede na BDP v tkm in energijska intenzivnost gospodarstva v kgoe na 1000 evrov v izbranih državah EU v letu 2007	22
Tabela 9: Delež biogoriva v transportu in odloženi komunalni odpadki v kg na osebo v izbranih državah EU v letu 2007	22

UVOD

Konec 20. stoletja so Evropo pestili številni problemi, povezani s staranjem prebivalstva, izzivi globalizacije, nizko gospodarsko rastjo, večanjem izgube konkurenčne prednosti z ZDA in razvitimi azijskimi gospodarstvi, ter ogrožali prihodnost Evropske unije (v nadaljevanju EU) in njenih prebivalcev. Voditelji evropskih držav so se zoperstavili morebitnim posledicam in se leta 2000 zbrali v Lizboni, kjer so načrtali nove smernice in določili reforme, po katerih se bodo ravnali v prihodnosti. Sprejeli so Lizbonsko strategijo, ki naj bi EU do leta 2010 popeljala do najbolj konkurenčnega, dinamičnega in na znanju temelječega gospodarstva na svetu, sposobnega trajne gospodarske rasti, z več in boljšimi delovnimi mesti. Pri tem naj bi se ozirala tudi na socialno, ekonomsko in okoljsko področje.

Lizbonska strategija ni obrodila zelenih sadov in že po nekaj letih so se pojavili očitki o neustreznem delovanju. Po začetnih neuspehih so se voditelji EU leta 2005 ponovno sestali in prvotne preveč ambiciozne načrte skrčili in se osredotočili na trajnešo gospodarsko rast ter povečanje delovnih mest. Nove sklepe so predstavili v Prenovljeni lizbonski strategiji.

V diplomski nalogi bom analizirala, kako se Slovenija in nekatere druge države članice EU kosajo s problemi uresničevanja zastavljenih lizbonskih ciljev. Namen je ugotoviti, na katerih področjih je Slovenija primerjalno bolj uspešna ter na katerih zaostaja, oziroma kje so potrebni še dodatni ukrepi za izboljšanje njenega konkurenčnega položaja. Države, ki sem jih poleg Slovenije izbrala za preučevanje, so Avstrija, Češka, Finska in Italija. Za primerjavo sem uporabila tudi podatke povprečja EU-27. Avstrijo in Italijo sem izbrala kot sosednji državi, kjer se Avstrija po uspešnosti izvajanja ciljev nahaja nekje na sredini EU-15, Italija pa je po uspešnosti v večini kazalnikov praktično na dnu lestvice. Češko sem izbrala zaradi podobnosti s Slovenijo, saj gre za eno uspešnejših tranzicijskih držav. Finska predstavlja državo, ki se lahko pohvali z uspešnim izvajanjem lizbonskih reform in se po uspešnosti nahaja v samem vrhu. Napredek držav sem analizirala preko izbranih kazalnikov na podlagi štirih prednostnih področij Prenovljene lizbonske strategije, ki jih v svojih poročilih Evropskemu svetu obravnava Evropska komisija (v nadaljevanju tudi Komisija). V analizi so upoštevani podatki iz leta 2007, saj za leto 2008 še ni na razpolago vseh relevantnih podatkov.

Diplomsko delo je sestavljeno iz petih poglavij. Najprej bom predstavila Lizbonsko strategijo in vzrok njenega nastanka, opisala glavne vsebinske poudarke in se dotaknila njenih ciljev v prihodnosti. Temu sledi opis Strategije razvoja Slovenije (2005), ki predstavlja ključni dokument pri izvajanju Lizbonske strategije v Sloveniji. V nadaljevanju sem se lotila primerjave uspešnosti izvajanja ciljev izbranih držav na podlagi izsledkov Svetovnega ekonomskega foruma (v nadaljevanju WEF), ki objavlja svoja poročila o pregledu napredka Lizbonske strategije vsako drugo leto. Analitični del nadaljujem s poglavjem, v katerem preko izbranih kazalnikov na štirih prednostnih področjih ugotavljam, kako uspešne so izbrane države pri uresničevanju lizbonskih ciljev. V zaključnem delu podajam glavne ugotovitve in sklepne misli.

1 LIZBONSKA STRATEGIJA

1.1 Nastanek Lizbonske strategije

Čeprav Lizbonsko strategijo povezujemo z letom njenega nastanka, t. j. letom 2000, so se zametki strategije pojavili že prej, v poznih devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Smernice, ki so jih nakazale takratne reforme, so kasneje postale glavne usmeritve Lizbonske strategije. V tistem obdobju je bilo opaziti, da se je razkorak med gospodarsko rastjo Evrope ter ZDA in azijskimi državami povečal. Evropa se je hkrati srečevala z izzivom nizke produktivnosti in staranjem prebivalstva. Ta opažanja so prisilila Evropo k ukrepanju (Kok, 2004, str. 6).

Marca 2000 so se voditelji petnajstih evropskih držav na spomladanskem zasedanju v Lizboni strinjali, da mora Evropa povečati gospodarsko rast in raven zaposlenosti ter tako podpreti socialno kohezijo in okoljsko ravnovesje. Gospodarstvo ZDA, ki je zgrajeno na tako imenovani »novi, na znanju temelječi, ekonomiji« in ima vodilno vlogo v informacijsko-komunikacijski tehnologiji, je prekosilo gospodarstvo najboljših evropskih držav. Če želi Evropa zavarovati socialni model in svojim državljanom še naprej ponujati priložnost, delovna mesta in kvalitetno življenje, mora delovati odločno, zlasti ko gre za postopno povečevanje rasti razvijajočih se azijskih držav ob upadanju evropske produktivnosti in rasti. EU si je tako do leta 2010 zadala strateški cilj, da postane najbolj dinamično in konkurenčno, na znanju temelječe, gospodarstvo na svetu, sposobno trajne gospodarske rasti, z več in boljšimi delovnimi mesti ter močnejšo socialno kohezijo, pa tudi takšno, ki spoštuje in ohranja okolje (Kok, 2004, str. 8).

Lizbonska strategija je bila prvič dopolnjena leta 2001 na spomladanskem srečanju v Stockholmu, kjer so ji dodali okoljevarstveni in trajnostni vidik. Na zasedanju leta 2002 v Barceloni je bila ponovno dopolnjena. Takrat so večji poudarek namenili socialni razsežnosti in vključili štirinajst kazalcev, namenjenih spremljanju napredka, med njimi poznan cilj 3 % BDP-ja, ki naj jih države članice namenjajo raziskavam in razvoju (Vlada Republike Slovenije: Služba vlade RS za razvoj in evropske zadeve, 2009).

1.2 Nov začetek za Lizbonsko strategijo

Prizadevanja za doseganje ciljev, načrtanih v Lizboni, niso pripomogla pri uresničevanju letih in kmalu so se pojavile kritike uspešnosti Lizbonske strategije. Temu so botrovali nejasnost prednostnih nalog, slabo usklajevanje pri izvajanju strategije ter preobremenjen načrt glede izpolnjevanja ciljev (Kok, 2004, str. 6).

Ker ne na evropski in ne na nacionalni ravni ni bilo opaženega napredka, je skupina na visoki ravni, pod vodstvom Wima Koka, v poročilu novembra 2004 predstavila nove ukrepe. Kok je v svojem poročilu poudaril predvsem naslednje cilje:

- vzpostavitev, na znanju temelječe, družbe,
- izoblikovanje notranjega trga in spodbujanje konkurence,

- ustvarjanje privlačnega okolja za podjetnike,
- prilagodljiv trg dela,
- izboljšanje okoljske politike.

Na spomladanskem zasedanju Evropskega sveta leta 2005 je bila potrjena Prenovljena lizbonska strategija: Skupna prizadevanja za rast in nova delovna mesta – nov začetek za Lizbonsko strategijo. Kot že naslov sam pove, je prenovljena strategija, imenovana tudi Partnerstvo za rast in delovna mesta, usmerjena k dvema glavnima nalogama: ustvarjanju novih in boljših delovnih mest in zagotavljanju močnejše ter trajnejše gospodarske rasti. Pri tem zasleduje cilje na gospodarskem, socialnem in okoljskem področju (Evropska komisija, 2005, str. 1–5).

Strategija za rast in delovna mesta je srednji do dolgoročni program. V svoji prenovi se je dotaknila tudi vprašanja upravljanja le-te. Določili so dva cikla; prvi je trajal od leta 2005 do 2008, drugi pa se nanaša na obdobje 2008–2011 (Evropska komisija, 2006, str. 9–10).

Izboljšanje naj bi pripomoglo k učinkovitejšemu in lažjemu razumevanju novih ukrepov. Do tedaj so bile pristojnosti med EU in državami članicami slabo porazdeljene. Postopkov poročanja je bilo preveč, med sabo so se prekrivali in bili precej birokratske narave. Primanjkovalo je tistih, ki bi bili pripravljeni prevzeti politično odgovornost. V pomoč izboljšanju upravljanja je Komisija predložila lizbonski akcijski program in mu dodala sklop lizbonskih smernic na področju gospodarske politike in zaposlovanja. To naj bi pospešilo načrte reform. Za lažje spremljanje lizbonskih ciljev so jasneje opredelili tudi vprašanje poročanja o napredku na ravni EU ter na nacionalni ravni. To naj bi bilo odslej poenostavljeno; eno samo poročilo bi omogočilo Evropskemu svetu in Evropskemu parlamentu lažjo obravnavo političnih vprašanj (Evropska komisija, 2005, str. 8–9).

Države članice so v tem času pripravile nacionalne programe in imenovalle svojega nacionalnega koordinatorja. Pri oblikovanju nacionalnih programov reform se je upoštevalo dejstvo, da so države imele različne izhodiščne položaje (Evropska komisija, 2006, str. 6–7).

Države članice predstavijo nove programe reform vsake tri leta. Uspešnost držav pri izpolnjevanju programov reform ocenjuje Komisija na podlagi vsakoletnih poročil posamezne članice. Napredek o uresničevanju lizbonskih ciljev se ocenjuje preko strukturnih kazalnikov, ki opredeljujejo okolje, zaposlenost, inovacije, razvoj, gospodarske reforme, socialno kohezijo ter gospodarsko rast (Evropska komisija: Eurostat, 2009).

1.3 Prvi rezultati Prenovljene lizbonske strategije

V letu 2006 je sledilo prvo poročilo o izvajanju Lizbonske strategije na ravni posameznih držav članic in na ravni Evropske skupnosti (v nadaljevanju tudi Skupnosti), imenovano »Leto uresničevanja«. S pospešenim ukrepanjem je bilo v tem letu opaziti resničen napredek

in prizadevanje članic. V poročilu so večji poudarek namenili štirim prednostim nalogam, katere naj bi države članice in Skupnost spremljale in jim poskušale slediti v prihodnosti. Ta štiri področja predstavljajo (Evropska komisija, 2006, str. 3, 10–13):

- več naložb v znanje in inovacije,
- sprostitev poslovnega potenciala, zlasti malih in srednjih podjetij,
- večja prilagodljivost trgov dela na osnovi prožne varnosti ter
- energetika in podnebne spremembe.

1.3.1 Več naložb v znanje in inovacije

Oblikovanje Evrope, ki bo naklonjena inovacijam, je ključnega pomena za rast v prihodnosti. Določanje ciljev za večje naložbe v raziskave in razvoj ni dovolj. Pomembno je spreminjanje naložb (v raziskave in razvoj) v nove proizvode in storitve. To temelji predvsem na doseganju ustreznih pogojev za podporo inovacijam skupaj s posodobljenim visokim šolstvom in trdnejšo povezavo med podjetji, univerzami in raziskovalnimi središči na področju znanja ter s konkurenčnimi trgi z nizkimi ovirami pri vstopu. Opredeljeni so bili tudi nadaljnji ukrepi na področju evropskega tehnološkega inštituta, ki naj bi predstavljal center za inovacije, raziskave in visoko šolstvo, reform visokega šolstva, varstva pravic intelektualne lastnine in sprememb določanja evropskih standardov (Evropska komisija, 2006, str. 10–11).

1.3.2 Sprostitev poslovnega potenciala malih in srednjih podjetij

Glavni vir zaposlovanja v prihodnosti se v največji meri kaže pri malih in srednjih podjetjih. Tega se zavedajo tudi voditelji EU in njenih članic, zato so na spomladanskem zasedanju Evropskega sveta leta 2006 sklenili dogovor o izboljšavi zakonodaje. Ta bi omogočila lažjo ustanovitev, vodenje in prenašanje podjetja znotraj enega trga. Večina držav je že vzpostavila sisteme »vse na enem mestu« ali pa ukrepi zanje še potekajo. Zagonski čas za novo podjetje, ustanovljeno kjerkoli na območju EU, naj ne bi bil daljši od enega tedna in zagonski stroški naj bi bili nizki. Predlagan je bil cilj za 25-odstotno zmanjšanje upravnih bremen, ki naj bi ga države članice skupaj dosegle do leta 2012 (Evropska komisija, 2006, str. 12).

1.3.3 Večja prilagodljivost trgov dela na osnovi prožne varnosti

Koncept prožne varnosti naj bi zagotavljal uspešno zoperstavljanje spremembam na evropskem trgu, ki jih prinašajo svetovna konkurenca, staranje prebivalstva in izbira življenjskega stila. Pomembna je zaščita delavca in pomoč pri hitrih spremembah na trgu dela. Določeni so bili ukrepi, ki naj bi jih države članice izpolnile do naslednjega leta. Vsaki osebi, ki bi zapustila šolo, naj bi ponudili službo, pripravništvo, dodatno usposabljanje ali drug zaposlitveni ukrep v roku šestih mesecev od začetka brezposelnosti, izboljšali naj bi dostopnost kakovostnega otroškega varstva v skladu z nacionalnimi cilji držav članic in zagotovili usmerjene pobude za podaljšanje delovne dobe in povečali udeležbo pri usposabljanju delavcev starejših od 45 let (Evropska komisija, 2006, str. 13).

1.3.4 Energetika in podnebne spremembe

Zaradi hitrega segrevanja zemlje postaja problem podnebnih sprememb vse bolj zaskrbljujoč. Potrebni so ukrepi, da se dvig povprečne svetovne temperature ne bi povečal za več kot dve stopinji Celzija. Nujne so korenite spremembe, pri čemer se moramo ozirati na sodelovanje s tretjimi državami. To področje odpira možnost novih delovnih mest in vlaganja v nove okoljske učinkovite tehnologije (Evropska komisija, 2006, str. 14).

Spomladansko poročilo Komisije Evropskemu svetu v letu 2007 je bilo namenjeno predvsem spodbujanju ohranjanja hitrosti sprememb, ki so bile določene z Lizbonsko strategijo. Tesno partnerstvo in jasno ločevanje pristojnosti med državami članicami ter Komisijo sta pripomogla k boljšemu zasledovanju opredeljenih ciljev. Ocena stopnje uspešnosti pri izvajanju ukrepov na štirih prednostnih področjih je bila označena kot dobra. Kljub ugodnim rezultatom je bilo zaznati pomanjkljivosti pri izvajanju reform, saj so se države članice različno odzvale nanje, na nekaterih področjih so celo zaostale v primerjavi z ostalimi državami. Pojavili so se tudi očitni znaki »reformne utrujenosti«. Zaradi predvidevanja upočasnitve rasti na svetovni ravni se je predsednik Evropske komisije Barroso zavzel za pospeševanje reform in s tem povečanje »odpornosti« evropskih gospodarstev. Smernice izpred let so bile ponovno potrjene, v ospredje pa je bilo postavljeno izvajanje le-teh. Na področju zunanjih politik je Komisija poudarila pomembnost sodelovanja s tretjimi državami. Poročilo se je dotaknilo ukrepov, ki naj bi spodbujali prizadevanje za nadaljnje zasledovanje ciljev v naslednjem triletnem ciklu (European Commission, 2007, str. 2–3, 6–8, 11).

1.4 Poglobitev Lizbonske strategije v naslednjem lizbonskem ciklu

V času slovenskega predsedovanja v prvi polovici leta 2008 se je zaključilo prvo in pričelo drugo triletno obdobje strategije. Evropa je v nov cikel vstopila z ambicioznimi načrti, kako še okrepiti evropsko gospodarstvo, vendar jo je v drugi polovici leta 2008 presenetila finančna in gospodarska kriza. Voditelji držav in vlad EU so se strinjali, da je potreben usklajen odziv, in zaprosili Komisijo, naj pripravi predloge za razpravo na decemberskem zasedanju. Kot odziv je objavila Evropski načrt za oživitvev gospodarstva, katerega cilj je preprečiti globoko recesijo. Sestavljen je iz dveh poglavitnih stebrov in temeljnega načela. Velik poudarek je na ponovni vzpostavitvi zaupanja potrošnikov in podjetij ter povečanemu povpraševanju. Drugi steber izhaja iz potrebe po neposrednih kratkoročnih ukrepih za dolgoročno okrepitev konkurenčnosti Evrope. V ospredje so postavili t. i. »pametne naložbe«, ki so predvsem ekološke narave. Zaradi razsežnosti krize potrebuje Evropa usklajeno izvajanje ukrepov držav članic in Skupnosti. Za usklajen pristop so vse države članice primorane sprejeti ukrepe za reševanje krize in tako zagotoviti nadaljevanje strukturnih reform v okviru Lizbonske strategije. S pravilnim ukrepanjem in naložbami lahko EU pripomore k ustvarjanju delovnih mest, povečanemu povpraševanju in okrepi sposobnost Evrope, da izkoristi prednosti globalizacije. Načrt vključuje tudi načelo solidarnosti in socialne pravičnosti, ki omogoča pomoč pri ukrepanju predvsem tistim, ki so najbolj prizadeti (Evropska komisija, 2008,

str. 2–7). V obdobju, v katerem se je Evropa znašla, je Evropska komisija (2008, str. 6) izpostavila naslednje strateške cilje za oživitev gospodarstva:

- hitro spodbuditi povpraševanje in povečati zaupanje potrošnikov,
- zmanjšati ceno upada gospodarstva za posameznike in njegov učinek na najbolj ogrožene dele prebivalstva,
- pomagati Evropi, da se ustrezno pripravi in bo lahko izkoristila čas, ko bo evropsko gospodarstvo spet začelo rasti, tako da se bo lahko ustrezno odzvalo na zahteve konkurenčnosti in potrebe prihodnosti, kot je določeno v Lizbonski strategiji za rast in delovna mesta,
- pospešiti prehod na nizkoogljično gospodarstvo.

Gospodarska kriza naj bi Evropo spodbudila k izvajanju strukturnih reform, saj so pomembne pri ponovnem zagonu gospodarstva.

2 STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENIJE

Slovenija se je z vstopom v EU leta 2004 zavezala k spremenjenim pogojem in načinom uresničevanja nacionalnega razvoja. Kot enakovredna članica širše skupnosti držav EU mora delovati v skladu s skupnimi pravili, politikami in strategijami. Uresničevanje Lizbonske strategije je vsekakor pomemben skupni cilj, ki bi EU omogočil hitrejši gospodarski razvoj, večjo zaposlenost in socialno varnost, izboljšanje okolja, varovanje narave in trajnostno rabo naravnih virov (Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, 2005, str. 1).

Preden je vlada sprejela Strategijo razvoja Slovenije (v nadaljevanju SRS), je bilo organiziranih več javnih razprav, v katerih je sodelovala zainteresirana javnost, in razprav posameznih organizacij, ki so sodelovale pri obravnavi njenega osnutka. V tem osnutku so bili opisani doseženi rezultati glede razvojne politike, razne analize ter položaj Slovenije na pomembnih razvojnih področjih. Predstavljene so bile tudi smernice za uresničitev cilja, da bi Slovenija do leta 2013 dosegla povprečje razvitosti razširjene Evrope (Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, 2005, str. 1).

SRS, ki predstavlja nacionalen program reform uresničevanja ciljev Lizbonske strategije, je vlada Republike Slovenije sprejela junija 2005. Jeseni istega leta jo je poslala Evropski komisiji. Po sprejetju Strategije je vlada za oblikovanje konkretnih ukrepov pri izvajanju lizbonskih ciljev imenovala Odbor za reforme, ki ga je sestavljala delovna skupina okoli stopetdesetih strokovnjakov z univerz, iz gospodarstva in državne uprave (Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, 2005, str. 1).

Za doseganje zadanih načrtov so v SRS opredelili vizijo in določili cilje razvoja ter pet razvojnih prioritet z akcijskimi načrti. Velik poudarek so namenili ne samo gospodarskim vprašanjem, temveč so vključili tudi socialna, okoljska, politična, pravna ter kulturna

razmerja. S tem je SRS po vsebini postala tudi strategija trajnostnega razvoja Slovenije (Strategija razvoja Slovenije, 2005, str. 7).

Temeljni razvojni cilji SRS so (Strategija razvoja Slovenije, 2005, str. 7):

- **Gospodarski razvojni cilj** spodbuja Slovenijo pri doseganju povprečne ravni ekonomske razvitosti EU (merjene z BDP na prebivalca v pariteti kupne moči) in povečanju zaposlenosti v skladu s cilji Lizbonske strategije.
- **Družbeni razvojni cilj** se nanaša na izboljšanje kakovosti življenja in blaginje vseh posameznic in posameznikov. Slednja se meri s kazalniki človekovega razvoja, socialnih tveganj in družbene povezanosti.
- **Medgeneracijski in sonaravni razvojni cilj** se ukvarja z uveljavljanjem načela trajnosti kot temeljnega kakovostnega merila na vseh področjih razvoja.
- **Razvojni cilj na mednarodnem področju** teži k boljši prepoznavnosti Slovenije v svetu in večjemu ugledu države.

SRS povezuje smernice vizije v pet razvojnih prioritet, ki prikazujejo najpomembnejša področja delovanja za doseganje strateških ciljev in so podprta z akcijskimi načrti. Vlada naj bi se pri izvajanju Strategije opirala ravno na ta programska področja, katera so (Strategija razvoja Slovenije, 2005, str. 9):

- **konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast**, kar bi dosegla s spodbujanjem podjetniškega razvoja in povečanjem konkurenčnosti, povečanjem prilivov razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb, podporo internacionalizaciji gospodarstva, povečanjem konkurenčne sposobnosti storitev in uspešnim prevzemom evra;
- **učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta**, kar pomeni povečanje gospodarske učinkovitosti in obsega vlaganja v raziskave in tehnološki razvoj ter izboljšanje kakovosti izobraževanja in spodbujanje vseživljenskega učenja;
- **učinkovita in cenejša država**, ki vključuje povečanje institucionalne konkurenčnosti in učinkovitosti države, razvojno prestrukturiranje javnih financ in zagotovitev boljšega delovanja pravosodnega sistema;
- **moderna socialna država in večja zaposlenost**, za katero je potrebno izboljšanje prilagodljivosti trga dela, modernizacija sistemov socialne zaščite in zmanjševanje družbene izključenosti in socialne ogroženosti;
- **povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja**, ki obsega trajno obnavljanje prebivalstva, skladnejši regionalni razvoj, zagotavljanje optimalnih pogojev za zdravje, izboljšanje gospodarjenja s prostorom, integracijo okoljevarstvenih meril v sektorske politike in potrošniške vzorce ter razvoj nacionalne identitete in kulture.

UMAR (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj) vsako leto pripravi Poročilo o razvoju, kjer je predstavljen napredek Slovenije pri uresničevanju SRS in Lizbonske strategije.

3 MERJENJE NAPREDKA IZBRANIH DRŽAV PRI URESNIČEVANJU LIZBONSKE STRATEGIJE

Glavna odgovornost za potek reform, ki jih narekuje Lizbonska strategija, pripada državam članicam. Čeprav imajo le-te politično oporo in se zavedajo pomembnosti reform, ni enostavnega recepta za doseganje ciljev (Mundschenk et al., 2006, str. 4).

Po preveč ambicioznih ciljih, ki so si jih voditelji evropskih držav zadali na spomladanskem srečanju leta 2000 v Lizboni, je bila leta 2005 sprejeta Prenovljena lizbonska strategija. Rezultati prejšnjih let so bili pod pričakovanji, zato je bil načrt o doseganju zastavljenih nalog spremenjen, zožen in bolj usmerjen v izvajanje prioritarnih ukrepov. Poleg tega so določili bolj usklajeno delovanje med državami članicami in institucijami EU ter redno, vsakoletno poročanje Evropski komisiji o izvajanju nacionalnih programov reform posamezne države. Barroso je v poročilu Komisije Evropskemu svetu leta 2007 zapisal, da je Lizbonska strategija instrument Evropske Unije za spremljanje sprememb.

Po novih začrtanih ciljih je bilo v letu 2006 opaziti resničen napredek pri uresničevanju strategije, rezultati so z letom 2007 postali še bolj vidni. Uspeh je voditelje evropskih držav spodbudil, da v naslednjem ciklu strategije nadaljujejo z izvajanjem reform in uresničevanjem ciljev. V sredini leta 2008 je prišlo do preobrata, ki je zaustavil potek postavljenih ukrepov. Gospodarska kriza je privedla do spremenjenih načrtov v skladu s situacijo, v kateri se je gospodarstvo nahajalo, da bi le-to zavarovalo pred še globljo krizo.

V nadaljevanju opisujem postopek opazovanja napredka lizbonskih ciljev pri državah EU, ki ga pripravlja WEF. Večji poudarek namenjam Pregledu napredka Lizbonske strategije 2008, ki opisuje napredek držav v letu 2007. Omenjeno leto bom kasneje obravnavala tudi pri analizi kazalnikov doseganja ciljev Lizbonske strategije.

WEF od leta 2002 vsako drugo leto izdaja publikacijo o pregledu napredka Lizbonske strategije za preteklo leto. Pri merjenju napredka držav članic uporablja metodo izračunavanja agregatnega indeksa, s pomočjo katerega lahko izvaja medletno primerjavo. Namen te publikacije je pregled napredka na treh področjih. Cilj prvega pregleda je ocenjevanje napredovanja ali zaostajanja posameznih držav članic glede na prejšnji pregled. V drugem delu konkurenčnost držav članic primerja s konkurenčnostjo ZDA in petimi najkonkurenčnejšimi državami vzhodne Azije (Hong Kong, Japonska, Koreja, Singapur in Tajvan, Kitajska). Tretji pregled je namenjen oceni konkurenčnosti držav kandidatk in potencialnih kandidatk za vstop v EU na podlagi lizbonskih kriterijev (The Lisbon review 2008, str. 1).

Kar to študijo loči od tistih, ki jih objavi EU ali katera druga evropska organizacija, je, da WEF preučuje napredek držav članic na podlagi ankete vodilnih gospodarstvenikov (Executive Opinion Survey) o globalni konkurenčnosti. Odgovori na postavljena vprašanja so

rangirani od 1 do 7. Za vsako vprašanje je izračunano povprečje za posamezno državo, ki predstavlja osnovo za kasnejše analize in podaja rezultate za ocenjevanje (The Lisbon review 2002/03, str. 4).

WEF pri analizi napredka sledi ciljem, opredeljenim v Lizbonski strategiji, vendar pridobljene rezultate interpretira znotraj osmih dimenzij. Dimenzija **ustvarjanja informacijske družbe** meri obseg uporabe novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij za širjenje znanja in povečanje produktivnosti v podjetjih. Izpostavljena je pomembnost dostopa do interneta tako v poslovnem kot v izobraževalnem svetu. Druga dimenzija se osredotoča na **inovacije ter raziskave in razvoj**. To področje meri poslovne naložbe v raziskave in razvoj, kvaliteto znanstveno-raziskovalnih institucij, obseg sodelovanja v raziskavah med univerzami in podjetji, varstvo intelektualne lastnine in spodbujanje inovacij s strani države. Naslednja dimenzija temelji na **liberalizaciji trga**. Nanaša se na prosti pretok proizvodov, storitev, kapitala in delovne sile znotraj enotnega trga EU. Področje **omrežnih dejavnosti** zajema telekomunikacije, javne gospodarske službe in prometno omrežje. Razvijanje takšnih dejavnosti na ravni EU pripomore k večji učinkovitosti in kakovosti storitev ter spodbuja konkurenčno ekonomsko okolje. Peta dimenzija poudarja pomembnost **ustvarjanja učinkovitih finančnih storitev**, zlasti na območju evra. EU ima vrsto političnih ciljev in posebnih meril, namenjenih izboljšanju enotnega trga finančnih storitev. **Izboljšanje podjetniškega okolja** je naslednja dimenzija. Rast in zaposlenost sta pogojena prav z njo. Večina držav EU je že storila korak naprej na tem področju. Zagonski čas za nova podjetja naj ne bi bil daljši od enega tedna, vzpostavile so sistem »vse na enem mestu«, kar podjetjem omogoča, da vse pravne obveznosti opravijo na enem mestu ali elektronsko. Poleg poenostavitve pogojev pri ustanavljanju novih podjetij je cilj znotraj te dimenzije tudi zmanjšanje upravnih bremen. Dimenzija **socialne vključenosti** zajema usposabljanje delovne sile, nadgrajevanje njihovih sposobnosti za prilagajanje spremembam na trgu dela ter izboljšanje socialne zaščite. Ukrepi na tem področju so nujni zaradi visokega odstotka starega prebivalstva in hitrih sprememb v poslovnem okolju. Velik pomen je ohraniti vključenost žensk in starejših ljudi v delovnem razmerju, kar omogoča zagotovljeno varstvo otrok in dodatno usposabljanje na delovnem mestu. Zadnja dimenzija poudarja pomembnost **trajnostnega razvoja**. Izpostavljena so štiri prioriteta območja, na katera se dimenzija posebej nanaša: podnebne spremembe, prometna politika, zdravstvo in naravni viri. Države članice so bile v ta namen naprošene za oblikovanje svojega načrta trajnostnega razvoja, ki bi pripomogel k povečanju trajnostnega razvoja skupne EU (The Lisbon review 2008, str. 3–5).

»Lisbon review 2008« je zadnji pregled napredka Lizbonske strategije, ki ga izdaja WEF. Ker sta se v letu 2007 EU pridružili še Romunija in Bolgarija, obravnava vseh sedemindvajset držav članic. V tem obdobju so se že pojavili prvi znaki ekonomske upočasnitve in mednarodne finančne krize, ki kažejo na manj obetaven pogled na celotno gospodarstvo kot leto prej. Omenjen je pomen konkurenčnosti ekonomskega okolja, saj bi nacionalnim gospodarstvom omogočil uspešno prebroditi vse vrste šokov in s tem nadaljevanje uspešnega ekonomskega delovanja v prihodnosti.

Napredek držav je bil pri posamezni kategoriji ocenjen na podlagi anketnih podatkov, pridobljenih spomladi leta 2007 in spomladi leta 2008, ter statističnih podatkov, ki so pretežno iz leta 2007. Ohranjen je enak model izračunavanja agregatnega indeksa kot v letu 2006, kar omogoča medletno primerjavo (Ekonomsko ogledalo, 2008, str. 27–28). V Tabeli 1 so prikazane uvrstitve in indeksi držav EU po agregatu in kazalnikih Lizbonske strategije za leto 2007.

Tabela 1: Uvrstitve in indeksi po osmih dimenzijah ter indeksi po agregatu v državah EU-27 po WEF v letu 2007

Države EU-27	Agregatni indeks		Kazalniki															
			Informacijska družba		Inovacije in R&R		Liberalizacija trga		Mrežne industrije		Finančne storitve		Podjetniško okolje		Socialna vključenost		Trajnostni razvoj	
	rang	V	rang	V	rang	v	rang	v	rang	v	rang	v	rang	v	rang	v	rang	v
Švedska	1	5,71	1	6,07	2	5,60	3	5,64	4	6,18	1	6,30	7	5,23	3	5,51	2	5,12
Danska	2	5,64	3	5,71	3	5,30	4	5,61	2	6,26	2	6,17	6	5,28	1	5,74	4	5,03
Finska	3	5,64	7	5,27	1	5,95	6	5,51	6	5,99	4	6,08	1	5,48	2	5,67	1	5,13
Nizozemska	4	5,44	2	5,76	5	4,86	1	5,70	7	5,91	3	6,11	5	5,28	4	5,33	7	4,56
Avstrija	5	5,34	6	5,30	8	4,69	2	5,66	5	6,05	5	6,05	11	4,94	6	5,15	6	4,91
Nemčija	6	5,34	9	4,96	4	5,08	5	5,60	1	6,47	9	5,91	15	4,70	9	5,02	5	4,96
Luksemburg	7	5,22	8	5,12	13	3,93	9	5,26	8	5,85	7	5,96	3	5,40	7	5,12	3	5,10
Francija	8	5,12	10	4,96	9	4,68	10	5,25	3	6,20	10	5,91	13	4,82	14	4,81	11	4,33
Velika Britanija	9	5,12	5	5,42	7	4,70	11	5,16	9	5,81	11	5,82	8	5,06	15	4,69	12	4,28
Belgija	10	5,11	13	4,51	6	4,73	8	5,34	10	5,76	8	5,93	9	5,02	5	5,25	10	4,36
Irska	11	5,03	14	4,44	10	4,44	7	5,38	16	5,13	6	6,01	2	5,46	10	5,01	9	4,40
Estonija	12	5,02	4	5,56	12	4,06	12	4,99	14	5,26	12	5,69	4	5,34	13	4,83	8	4,44
Ciper	13	4,68	15	4,33	21	3,54	13	4,94	11	5,76	15	5,43	17	4,54	8	5,05	17	3,85
Portugalska	14	4,61	16	4,32	16	3,87	18	4,70	12	5,58	16	5,42	16	4,62	18	4,34	15	4,01
Slovenija	15	4,58	12	4,71	11	4,12	19	4,43	18	5,11	21	4,90	20	4,47	16	4,61	13	4,28
Češka	16	4,53	18	4,03	15	3,93	15	4,82	19	5,10	19	4,94	21	4,40	12	4,87	14	4,17
Španija	17	4,52	17	4,07	14	3,93	14	4,87	13	5,42	14	5,52	23	4,16	19	4,32	18	3,83
Malta	18	4,43	11	4,75	25	3,37	16	4,80	15	5,16	13	6,68	24	3,84	11	4,87	26	2,96
Litva	19	4,39	19	3,95	18	3,82	20	4,40	20	5,04	18	5,01	14	4,76	17	4,35	20	3,80
Slovaška	20	4,34	20	3,94	24	3,48	17	4,77	24	4,54	20	4,92	10	4,96	20	4,20	16	3,91
Latvija	21	4,25	21	3,93	23	3,48	22	4,38	23	4,55	22	4,87	12	4,87	21	4,07	19	3,83
Madžarska	22	4,18	22	3,86	19	3,76	21	4,40	22	4,75	23	4,77	19	4,51	24	3,87	22	3,50
Grčija	23	4,1	27	3,18	17	3,85	23	4,31	17	5,12	17	5,07	26	3,78	22	4,06	23	3,46
Italija	24	4,05	23	3,83	20	3,76	24	4,27	21	4,90	24	4,63	27	3,69	25	3,82	21	3,51
Romunija	25	3,84	24	3,70	26	3,30	26	4,04	27	3,74	26	4,35	18	4,52	23	3,92	25	3,19
Poljska	26	3,76	26	3,18	22	3,51	25	4,24	26	3,93	25	4,45	25	3,80	26	3,79	24	3,21
Bolgarija	27	3,68	25	3,57	27	3,04	27	3,90	25	4,08	27	4,12	22	4,21	27	3,59	27	2,89
Povprečje EU-27	/	4,73	/	4,53	/	4,18	/	4,90	/	5,32	/	5,41	/	4,71	/	4,66	/	4,11

Legenda: v = vrednost

Vir: Lisbon review 2008.

Uvrstitev držav glede na lizbonske kriterije predstavlja primerjavo med samimi državami članicami pri ocenjevanju; pokaže katere so pri doseganju lizbonskih ciljev v prednosti in katere pri tem zaostajajo. Nordijske države, kot leta prej, ponovno zasedajo prva mesta, le da se je njihov vrstni red nekoliko zamenjal. Finska je tako pristala na tretjem mestu, za Švedsko in Dansko. Njihova prednost se kaže predvsem na področjih inovacij, finančnih storitev,

socialne vključenosti in trajnostnega razvoja. Doseganje nadpovprečnih rezultatov v okviru inovacij gre prispisati zlasti uporabi novih tehnologij, visokemu deležu BDP-ja, namenjenega raziskavam in razvoju, visoki stopnji sodelovanja med univerzami in zasebnim sektorjem v raziskavah in močni zaščiti intelektualne lastnine. Prav tako imajo dobro razvite finančne trge, z visoko stopnjo zaupanja v bančni sektor. V primeru socialne vključenosti zasedajo prva tri mesta, kar ne preseneča, saj Danska predstavlja državo z zelo nizko stopnjo brezposelnosti, Finska pa dosega najvišji delež pri vključevanju žensk v delovno silo. Poleg tega države zagotavljajo visoko stopnjo izobraževanja tako v splošnih izobraževalnih sistemih kot tudi na področjih dodatnega izobraževanja in usposabljanja. S strogimi okoljevarstvenimi zakoni prispevajo k večji zaščiti okolja in doseganju ciljev trajnostnega razvoja (The Lisbon review, 2008, str. 9).

Seznam držav, ki predstavljajo deset najboljših, ostaja enak, le njihova razvrstitev se nekoliko razlikuje od prejšnjega leta. Prav tako so opazne različne prednosti držav v posameznih kategorijah. Avstrija je izboljšala svoj položaj in se uvrstila na peto mesto. Najboljše rezultate dosega zlasti na področju liberalizacije, saj zaseda drugo mesto med državami EU. Uspešno zasleduje cilje tudi v preostalih kategorijah, kjer se po rezultatih uvršča med petim in osmim mestom. Po ocenah se je najsлаbše odrezala pri izboljšanju podjetniškega okolja, saj v omenjeni dimenziji dosega enajsto mesto. Italija se je zopet znašla na dnu lestvice skupaj z najmanj konkurenčnimi novimi članicami EU. V nobeni dimenziji ne dosega uvrstitve nad dvajsetim mestom, njene slabosti so predvsem področje liberalizacije, finančnih storitev in podjetniškega okolja (The Lisbon Review, 2008, str. 9–10).

Izmed držav, ki so se kasneje pridružile EU, sta se Estonija in Ciper z dvanajstim in trinajstim mestom najbolje izkazali. Slovenija in Češka se nahajta nekje na sredini, zasedata petnajsto in šestnajsto mesto. Glede na ocene prejšnjega leta je Slovenija izboljšala svoj položaj za eno mesto, Češka pa se je po rezultatih poslabšala za dve mesti. Slovenija dosega med državami, ki se nahajajo na sredini lestvice, najboljše rezultate pri inovacijah ter raziskavah in razvoju (11. mesto), informacijski družbi (12. mesto) ter trajnostnemu razvoju (13. mesto). Pri uresničevanju lizbonskih ciljev še najbolj zaostaja na področju finančnih storitev in podjetniškega okolja (21. in 20. mesto). Češka je najbolj uspešna na področju socialne vključenosti, kjer dosega 12. mesto, ter na področju trajnostnega razvoja, kjer se nahaja na 14. mestu. Podjetniško okolje predstavlja za Češko kategorijo, kjer se je najslabše odrezala.

Ugotovljen visok konkurenčni položaj Finske in Avstrije prav tako izkazujejo rezultati kazalnikov v naslednjem poglavju. Finska prednjači skoraj na vseh področjih med izbranimi državami. Avstrija je po ocenah WEF najmanj konkurenčna v primeru podjetniškega okolja, kar rezultati kazalnikov ne morejo potrditi, saj se po enostavnosti poslovanja uvršča razmeroma visoko, delež podjetij, ki uporablja storitve e-uprave pa je nad povprečjem EU-27. WEF uvršča Italijo na skoraj vseh področjih med države, ki za zastavljene cilje potrebujejo še dodatne ukrepe, da se bodo približale evropskemu povprečju. Temu v prid kažejo tudi rezultati analize kazalnikov v poglavju, ki sledi. Slovenija in Češka sta si po uspešnosti

uresničevanja lizbonskih ciljev precej podobni in se uvrščata nekoliko bolje kot povprečje EU-27.

4 URESNIČEVANJE LIZBONSKE STRATEGIJE PO ŠTIRIH PREDNOSTNIH PODROČJIH

Wim Kok je v poročilu, kako Evropo po prvih neuspehih popeljati v vodilno gospodarstvo, zastavil pet ciljev, po katerih bi se morala Prenovljena lizbonska strategija ravnati. Te cilje so voditelji držav in vlad strnili v štiri prednostna področja, katera letno spremljajo preko poročil Evropskemu svetu.

Znotraj teh štirih kategorij bom preko izbranih kazalnikov poskušala prikazati, kako so bile izbrane države (Slovenija, Avstrija, Češka, Finska in Italija) uspešne pri zasledovanju ciljev. Osredotočila sem se predvsem na podatke iz leta 2007, kjer ni bilo razpoložljivih podatkov za leto 2007, pa sem uporabila podatke, ki se nanašajo na leto 2006.

4.1 Vlaganje v ljudi in posodobitev trga dela

Del Lizbonske strategije je tudi politika zaposlovanja, ki gospodarsko učinkovitost in konkurenčnost povezuje z družbenim napredkom in kohezijo. Evropski socialni sklad podpira njene cilje in financira ukrepe za ustvarjanje delovnih mest (Slovensko predsestvo EU 2008).

Leta 2007 je povprečna stopnja zaposlenosti v EU znašala 65,4 %, kar nakazuje, da morajo biti države članice EU še bolj dosledne pri izvajanju ukrepov na področju politike zaposlovanja, če želijo do leta 2010 doseči lizbonski cilj, ki predstavlja 70 % stopnjo zaposlenosti. Doseganje tega cilja jim otežuje sedanje gospodarsko stanje, ki je povzročilo, da se je leta 2008 stopnja zaposlenosti še zmanjšala. Kot je razvidno iz Tabele 2, sta Avstrija in Finska v letu 2007 z 71,4 % ter 70,3 % stopnjo zaposlenosti presegli povprečje EU-27 in dosegli zastavljen cilj. Slovenija in Češka sta bili z višjo stopnjo od povprečja znotraj EU-27 na dobri poti pri zasledovanju tega cilja. Italija ima od izbranih držav najnižjo stopnjo, ki ne presega niti evropskega povprečja, saj njen delež znaša le 58,7 %.

Politika zaposlovanja namenja velik pomen predvsem zaposlovanju žensk in starejših oseb. Določen je bil cilj, da bi do leta 2010 stopnja zaposlenosti žensk znašala 60 % ter stopnja zaposlenosti starejših oseb (za osebe med 55. in 64. letom starosti) 50 %. Tabela 2 nazorno prikazuje, da omenjena cilja najbolje izpolnjuje Finska, ki presega obe stopnji zaposlenosti. Stopnja zaposlenosti žensk na Finskem znaša 68,5 %, stopnja zaposlenosti starejših oseb pa 55 %. Poleg Finske Avstrija s 64,4 % in Slovenija s 62,6 % stopnjo zaposlenosti žensk prav tako uresničujeta zastavljen cilj. Pri zaposlovanju starejših se Češka poleg Finske še najbolje približa doseganju določenega cilja, saj stopnja zaposlenosti starejših na Češkem znaša 46 %. Italija je pri obeh kazalnikih ponovno pod povprečjem EU-27. Delež zaposlenosti žensk (46,6 %) se giblje krepko pod lizbonskim ciljem 60 %. Pri zaposlovanju starejših oseb bo

morala poleg Slovenije nameniti več pozornosti ukrepom na tem področju, saj je dosegala le 33,8 % stopnjo.

Rast zaposlenosti s polovičnim delovnim časom v zadnjih dveh desetletjih izstopa na trgu dela. »Uvajanje in spodbujanje zaposlitev s skrajšanim delovnim časom omogoča državam zagotoviti določeno stopnjo socialne varnosti večjemu delu delovne sile.« (Večer.com, 2008).

V letu 2007 je bilo v EU 18,2 % delavcev zaposlenih s polovičnim delovnim časom, kar predstavlja 2 odstotni točki več kot v letu 2000. Delež zaposlenih s skrajšanim delovnim časom znotraj EU počasi narašča, čeprav so opazne razlike med posameznimi državami članicami. Znotraj držav EU ima Nizozemska največji delež, nižji deleži se pojavljajo predvsem v novih državah članicah. Možnost zaposlitve s skrajšanim delovnim časom prevladuje med žensko populacijo (European Commission, 2008, str. 33). Iz Tabele 2 lahko razberemo, da je le Avstrija izmed izbranih držav preseгла povprečje EU, saj njen delež znaša 22,6 %. Slovenija vsekakor spada med države, kjer je zaposlenost za polovični delovni čas še dokaj neobičajen pojav. Članek »Kdaj bomo lahko delali s skrajšanim delovnim časom« navaja, da so razlogi proti takšni politiki zaposlovanja predvsem v nenaklonjenosti delodajalcev za takšno obliko dela in tradicionalni strukturi trga dela, ki ga je nemogoče hitro spremeniti. Poleg tega dodaja, da si večina takšne oblike zaposlitve ne more privoščiti (Večer.com, 2008).

Tabela 2: Stopnja zaposlenosti prebivalstva glede na spol, starost in dolžino delovnika v izbranih državah EU leta 2007

	Slovenija	Avstrija	Češka	Finska	Italija	EU-27
Stopnja zaposlenosti prebivalstva (%)	67,8	71,4	66,1	70,3	58,7	65,4
Stopnja zaposlenosti–moški (%)	72,7	78,4	74,8	72,1	70,7	72,5
Stopnja zaposlenosti–ženske (%)	62,6	64,4	57,3	68,5	46,6	58,3
Stopnja zaposlenosti starejših oseb (%)	33,5	38,6	46	55	33,8	44,7
Delež zaposlenih s skrajšanim delovnim časom (%)	9,3	22,6	5	14,1	13,6	18,2

Vir: Eurostat.

Velik pomen za uspeh Evrope v času globalizacije predstavlja vlaganje v vseživljensko in strokovno izobraževanje, ki hkrati zagotavlja učinkovit boj proti neenakosti in revščini. Že v zgodnjem otroštvu se razvijejo sposobnosti za pridobivanje znanj, vendar zaradi prekinitve in opuščanja šolanja mladi težko vstopajo in napredujejo na trgu dela. Obstaja možnost, da postanejo dolgoročno brezposelni. V spomladanskem poročilu leta 2007 so si članice zadale, da bodo v prihodnje povečale prizadevanja za dvig osnovnega znanja mladih in izrazito zmanjšali zgodnje opuščanje šolanja (European Commission, 2007, str. 15).

Iz Tabele 3 lahko razberemo, da je povprečje stopnje posameznikov, ki zgodaj zapustijo šolanje v EU-27 15,2 %. Ta delež predstavlja delež celotne populacije EU-27 med

osemnajstim in štiriindvajsetim letom z nizko stopnjo izobrazbe in brez nadaljnega šolanja. Vse izbrane države razen Italije imajo nižji delež od evropskega povprečja. Slovenija dosega najnižjo stopnjo, le 4,3 %, proti Italiji, kjer je ta delež najvišji – 19,3 %. Avstrija se kot precej visoko razvita država na tem področju relativno slabo odreže, saj je delež posameznikov s predhodno prekinitvijo šolanja 10,9 %.

Pozitiven doprinos vseživljenskega učenja se voditelji evropskih držav in institucij vse bolj zavedajo in v ta namen oblikujejo programe in sprejemajo razne dokumente, ki se nanašajo na tovrstno izobraževanje. Junija 2004 je Komisija predlagala Program vseživljenskega učenja, ki ga je Evropski parlament sprejel v oktobru 2006. Predlagan program je bil sprejet za obdobje od 2007 do 2013 in predstavlja zamenjavo za prej obstoječa štiri področja: Comenius (sodelovanje med učitelji in šolami), Erasmus (formalno visokošolsko in poklicno izobraževanje ter usposabljanje na terciarni ravni), Leonardo da Vinci (razvoj poklicnega in strokovnega izobraževanja ter usposabljanja) in Grundtvig (splošno izobraževanje odraslih) (EurActiv.com, 2006).

Tabela 3: Delež vključenosti v vseživljensko učenje in delež ljudi, ki zgodaj zapustijo šolanje, v izbranih državah EU v letu 2007

	Slovenija	Avstrija	Češka	Finska	Italija	EU-27
Delež vključenosti v vseživljensko učenje (%)	14,8	12,8	5,7	23,4	6,2	9,5
Delež ljudi, ki zgodaj zapustijo šolanje (%)	4,3	10,9	/	7,9	19,3	15,2

Vir: Eurostat.

Stopnja vključenosti v vseživljensko izobraževanje odraslih v Evropi je nižja od drugih večjih konkurenčnih gospodarstev, čeprav ne moremo govoriti o enakemu deležu v posameznih državah članicah. Švedska je v samem vrhu, sledijo ji ostale nordijske države, kasneje priključene članice EU imajo, z izjemo Slovenije in Estonije, nizko udeležbo pri vseživljenskem učenju (EurActiv.com, 2006). Tabela 3 prikazuje, da je povprečje vključenosti v tovrstno izobraževanje v EU-27 9,5 %. Finska je med prikazanimi državami dosegla najvišjo stopnjo, in sicer 23,4 %. Nad evropskim povprečjem sta se nahajali tudi Slovenija in Avstrija, medtem ko sta se Italija in Češka odrezali podpovprečno.

Nizka stopnja brezposelnosti je ključnega pomena pri doseganju večje socialne kohezije in izpodrivanju revščine znotraj EU. Demografske spremembe – staranje – in globalizacija vplivajo na stabilnost socialnega modela in predvsem na trg dela (Kok, 2004, str. 31).

V spomladanskem poročilu leta 2007 so se voditelji evropskih držav strinjali, da so ukrepi za boj proti revščini in socialni izključenosti ter integracijo ljudi z roba trga dela nujno potrebni. V ospredje so postavili prizadevanja za pomoč nizko usposobljenim delavcem, migrantom in invalidom (European Commission, 2007, str. 16).

Tabela 4 prikazuje stopnjo dolgotrajne brezposelnosti za povprečje EU-27 in izbrane države v letu 2007. Dolgotrajna brezposelnost se označuje za velik problem v državah, saj so možnosti za zaposlitev oseb, ki so brezposelne več kot eno leto, vedno manjše. Delodajalci nočejo zaposlovati oseb, ki so sicer usposobljene za določeno delo, vendar se njihove zmožnosti za opravljanje tega dela zmanjšujejo. Dobrodošel je mlad kader z novimi znanji in večjo fleksibilnostjo (Večer.com, 2007).

Povprečna stopnja dolgotrajne brezposelnosti je bila v letu 2007 v EU-27 3 %. Vse izbrane države so imele nižjo dolgotrajno brezposelnost, med njimi izstopata Italija in Češka, katerih stopnja je najbližje evropskemu povprečju. V državah z višjim deležem dolgotrajne brezposelnosti prevladujejo ženske, visok delež pripada tudi mladim. Za države EU, ki se nahajajo na jugu Evrope, se dolgotrajna brezposelnost kaže v posameznih regijah, kar je najbolj opazno na primeru Italije. V Sloveniji največji delež dolgotrajno brezposelnih zavzemajo starejši od 40 let z nižjo izobrazbo (Večer.com, 2007).

Stopnja brezposelnosti predstavlja delež brezposelnih oseb med petnajstim in štiriinšedemdesetim letom starosti, za katere se smatra, da so lahko aktivno vključeni v delovno silo. V EU-27 ta stopnja znaša 7,1 %. Tabela 4 prikazuje, da imajo vse izbrane države članice nižji delež kot znaša povprečje EU. Najbolj se povprečju približa Finska s 6,9 % deležem, kar je presenetljivo, saj ima Finska med izbranimi državami najvišji delež zaposlenih prebivalcev. Nekoliko nižjo stopnjo (6,1 %) zavzema Italija, najnižjo pa dosega Avstrija s 4,4 %.

Naloga socialne države, za kar si prizadevajo tudi članice EU, med drugim pomeni skrb za pomoč potrebnim državljanom ter tako zagotavljanje socialne zaščite svojim prebivalcem. Iz Tabele 4 je razviden delež prebivalstva, ki živi pod pragom revšine po prejemu socialnih transferjev. V EU-27 je ta delež leta 2007 znašal 16 %. Pri vseh izbranih državah je bila stopnja tveganja revščine manjša od povprečja z izjemo Italije, kjer je le-ta znašala 20 %.

Tabela 4: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti, stopnja brezposelnosti in stopnja revščine po prejemu socialnih transferjev v izbranih državah EU v letu 2007

	Slovenija	Avstrija	Češka	Finska	Italija	EU-27
Stopnja dolgotrajne brezposelnosti (%)	2,2	1,2	2,8	1,6	2,9	3
Stopnja brezposelnosti (%)	4,9	4,4	5,3	6,9	6,1	7,1
Stopnja tveganja revščine po socialnih transferjih (%)	12	12	10	13	20	16

Vir: Eurostat.

Preko socialnih transferjev se tveganje revščine v EU v povprečju zmanjša za 38 %. V nasprotju s 16 % tveganjem revščine po prejemu državne podpore, bi bila povprečna stopnja tveganja revščine v državah EU 26 % brez socialnih transferjev. Učinkovitost državne pomoči se najbolj kaže na Češkem, Nizozemskem, v Nemčiji, nordijskih državah in Sloveniji, kjer uspejo revščino zmanjšati za 50 % ali več. V Bolgariji, Španiji, Latviji, Italiji in Grčiji so

stopnjo tveganja revščine uspeli zmanjšati le za 18 % ali manj (Evropska komisija, 2008, str. 4).

4.2 Vzpostavitev privlačnega poslovnega okolja

»Poslovno okolje je eden od dejavnikov institucionalne konkurenčnosti države in trga.« (Chiaiutta, 2008, str. 1). Na spomladanskem zasedanju Evropskega sveta leta 2006 so bile podane smernice kako izboljšati poslovno okolje v prihodnosti. V letu 2007 je bilo že zaznati prve pozitivne odzive držav članic. Vse so bolj ali manj uspešno vzpostavile sistem »vse na enem mestu« in čas za ustanovitev novega podjetja zmanjšale na en teden ali manj ter tako omejile administrativne ovire.

Svetovna banka v vsakoletnih raziskavah »Doing Business« meri enostavnost poslovanja različnih držav in jih na podlagi izračunanih indeksov rangira. V analizi ocenjuje postopke za ustanovitev novega podjetja in čas, ki je potreben za njegov zagon, enostavnost najemanja kreditov in plačevanja davkov, zaščito investitorjev, čas za sodno uveljavitev pogodb ter enostavnost mednarodnega poslovanja. Pri ocenjevanju držav za leto 2007 je preučevala 178 držav. Kot prikazuje Tabela 5, sta Avstrija in Finska najbolje rangirani na področjih enostavnosti poslovanja.

Slovenija po proučevanju Svetovne banke ne kaže podjetništvu prijaznega okolja že nekaj let zapored. Leta 2007 se je uvrstila na 55. mesto, kar je slabše od povprečja starih članic EU-15 (34. mesto) in prav tako novih EU-10 (42. mesto). V primerjavi z ostalimi državami EU je Slovenija nižje uvrščena kot Italija (53. mesto), Bolgarija, Madžarska, Portugalska in Slovaška. Boljše mesto zaseda v primerjavi s Češko (56. mesto) in Poljsko (74. mesto) (Chiaiutta, 2008, str. 29).

Tabela 5: Delež podjetij, ki uporabljajo storitve e-uprave, enostavnost poslovanja v letu 2007, novoustanovljena podjetja v letu 2006 in neposredne tuje investicije v % BDP v izbranih državah EU v letu 2007

	Slovenija	Avstrija	Češka	Finska	Italija	EU-27
Delež podjetij ki uporabljajo storitve e-uprave (%)	83	81	73	94	84	65
Enostavnost poslovanja (uvrstitev)	20	12	18	5	23	34 (EU-15) 42 (EU-10)
Novo ustanovljena podjetja (leto 2006) (%)	9,72	8,41	9,26	/	7,14	/
Neposredne tuje investicije (% BDP)	3,7	8,6	3	3,7	3,1	3,4

Vir: Eurostat in Doing business 2008.

Voditelji se zavedajo pomembnosti novih podjetij, zlasti malih in srednjih, saj so le-ta vir zaposlitve mnogim posameznikom, zato vztrajno spodbujajo njihovo nastajanje. Pri tem so precej uspešni, saj število novoustanovljenih podjetij iz leta v leto narašča. Povečevanje deleža novih podjetij v Sloveniji gre pripisati samostojnim podjetnikom, katerih številka je vseskozi naraščala (Srabotnik & Šabanovič, 2009).

Število novoustanovljenih gospodarskih subjektov v letu 2006 prikazuje Tabela 5. V Sloveniji je na novo nastalo 9.764 podjetij, kar predstavlja 9,72 % vseh podjetij v vseh dejavnostih. Največ je bilo takšnih podjetij, ki so po svoji dejavnosti pripadala poslovanju z nepremičninami, najemu in poslovnim storitvam (Statistični urad Republike Slovenije, 2008). Podoben odstotek ima Češka, kjer je bilo 9,26 % novonastalih podjetij. Z zaostankom nekaj odstotnih točk jima sledita Avstrija in Italija, podatki za Finsko in povprečje EU-27 pa niso bili na voljo.

Države z učinkovitim javnim sektorjem in dobro razvito javno upravo pomembno prispevajo k konkurenčnosti gospodarstva. Javna uprava s pomočjo storitev e-uprave v veliki meri pripomore k uresničevanju lizbonskih ciljev (Akcijski načrt za e-upravo i2010: pospeševanje e-uprave v Evropi za dobro vseh, str. 3). Uporaba storitev e-uprave s strani podjetji med državami vse bolj narašča. Podjetjem omogoča, da se izognejo birokraciji in tako povečajo svojo učinkovitost in poenostavijo sodelovanje z državno upravo (Statistični urad Republike Slovenije, 2007).

Z namenom pospešiti še večjo uprabo e-uprave med posamezniki in podjetji je bil leta 2006 sprejet Akcijski načrt e-uprave i2010. Podjetja vseh izbranih držav se dobro poslužujejo storitev, ki jih nudi e-uprava. V večji meri gre za pridobivanje informacij, obrazcev in vračanje izpolnjenih obrazcev. Slovenija se uvršča med države, ki imajo dobro razvito e-upravo, saj delež podjetij, ki uporabljajo njene storitve znaša 83 %, kar je krepko nad povprečjem EU-27, kjer je delež 65 %. Prav tako se tudi ostale proučevane države nahajajo nad povprečjem EU-27.

Slovenija je za samostojne podjetnike in gospodarske družbe vzpostavila državni portal e-VEM (vse na enem mestu), katerega osnovni namen je zagotoviti informacijsko podporo prihodnjim poslovnim subjektom, da lahko v čim krajšem časovnem obdobju pričnejo z opravljanjem svoje dejavnosti (Državni portal Republike Slovenije, 2007).

Med pomembnejše dejavnike gospodarske stabilnosti, rasti in učinkovitosti države spadajo tudi tuje neposredne investicije, ki so pomembne zlasti zaradi prenosa znanj, tehnologije ter učinkovite alokacije virov (Program vlade Republike Slovenije za spodbujanje tujih neposrednih investicij za obdobje 2005–2009, 2005, str. 2).

Tabela 5 prikazuje delež neposrednih tujih investicij v odstotkih BDP za izbrane države EU. Glede na povprečje EU-27, kjer le-ta znaša 3,4 %, imajo Slovenija, Avstrija in Finska večji odstotek neposrednih tujih investicij, delež neposrednih tujih investicij Češke in Italije pa je nekoliko nižji. Kljub temu, da ima Slovenija večjo stopnjo neposrednih tujih investicij od evropskega povprečja, spada med države z nižjim deležem. Med vzroki za zaostajanje spadajo predvsem splošni pogoji poslovanja, zapleteni administrativni postopki za investitorje, cenovno neustrezne poslovne cone ter strah pred tujim kapitalom. Za potencialne vlagatelje so krive tudi pomanjkljive, nezadostne informacije (Gospodarska zbornica Slovenije, 2008).

4.3 Vlaganje v znanje in inovacije

Prihodnost gospodarskega razvoja v Evropi je odvisna od ustvarjanja in povečanja visoko kakovostnih, inovativnih in na raziskavah temelječih sektorjih, ki bodo zmožni konkurirati najboljšim na svetu (Kok, 2004, str.19).

V poročilu Komisije Evropskemu svetu leta 2007 je bila izpostavljena »peta svoboščina«, ki ponazarja prosti pretok znanja. EU naj bi se preoblikovala v inovativno in ustvarjalno gospodarstvo znanja (European Commission, 2007, str. 20).

Javni izdatki za formalno izobraževanje, prikazani v odstotkih BDP-ja, kažejo, koliko sredstev je bilo namenjenih predšolskemu, osnovnošolskemu, srednješolskemu in terciarnemu izobraževanju skupaj. Vključeni so izdatki za neposredno porabo izobraževalnih ustanov, transferji, plačila gospodinjstvom in druge zasebne enitete. (Statistični urad Republike Slovenije, 2007). Podatki za leto 2006 v Tabeli 6 prikazujejo, da je bilo povprečje javnih izdatkov za izobraževanje v EU-27 5,05 % BDP-ja. Slovenija je v tem letu namenila 5,72 % BDP-ja za izobraževanje. Poleg Slovenije sta bili nad povprečjem EU-27 tudi Avstrija in Finska s 5,44 in 6,14 % BDP-ja.

Izobrazbena struktura je za države EU pomemben pokazatelj kako se porazdeljujejo deleži vključevanja v različne stopnje izobraževanja. V državah članicah je opaziti njihovo izboljšanje in povečanje vpisa v terciarno izobraževanje. Le-ta nudi večje zaposlitvene možnosti posamezniku, saj je zaposljivost visokošolsko izobraženih višja od tistih z nižjo izobrazbo. Kljub povečanju deleža pa je po podatkih Eurostata še vedno opaziti pomanjkanje vključevanja posameznikov v izobraževalne programe naravoslovnih ved.

Leta 2007 se je v EU-27 na terciarni stopnji izobraževalo 18.884.200 posameznikov, kar predstavlja 3,81 % celotnega prebivalstva EU. V Sloveniji se zaradi manj številčne generacije rast števila vpisanih v terciarno izobraževanje umirja, vendar delež vključenosti vztrajno raste in je v letu 2007 predstavljal 5,77 % celotne populacije države. Podoben odstotek – 5,86 % – je imela Finska, nižji odstotek pa so imele ostale izbrane države – Italija (3,44 %), Češka (3,52 %) in Avstrija (3,15 %).

V večini držav EU je zaznati, da se v terciarno izobraževanje vključuje več žensk kot moških. Vzroke gre iskati v povečani dejavnosti žensk v delovni sili in večjemu deležu žensk na trgu dela. Ta delež je večji tudi zaradi takojšnjega vstopa na trg dela po končanem srednješolskem, poklicnem izobraževanju, ki je v večji meri značilen predvsem za moško populacijo (EACEA et al., str. 114).

Velik poudarek je namenjen kakovostnemu visokošolskemu študiju. Pri tem je izpostavljena mobilnost študentov v obliki celotnega študija v drugi državi članici ali študentske izmenjave preko programa Erasmus, ki ga financira EU. Države članice si prizadevajo, da bi program

Erazmus postal stalna praksa evropskih univerz. Za oblikovanje skupnega visokošolskega prostora je bila junija 1999 v Bologni podpisana Bolonjska deklaracija, s katero so ministri za visoko šolstvo izpostavili skupne cilje glede izobraževanja do leta 2010. Slovenija se je prenove visokega šolstva lotila leta 2005 in je zajemala predvsem ukrepe, povezane z bolonjskim procesom. Leta 2007 je vlada Republike Slovenija sprejela Resolucijo o nacionalnem programu visokega šolstva 2007–2010, ki med drugim spodbuja nastajanje novih visokošolskih zavodov. Teh je bilo v letih 2005 in 2006 na novo ustanovljenih sedem (Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, 2007, str. 24).

Eden izmed pokazateljev uspešnosti delovanja informacijske družbe v EU je dostop do interneta v gospodinjstvih. Slovenija je bila s 58 % deležem nad povprečjem EU-27, kjer je bil delež 54 %. Avstrija in Finska se ponašata še z višjo stopnjo, medtem ko sta Češka in Italija s 35 in 43 % deležem pod povprečjem EU-27.

Tabela 6: Javni izdatki za izobraževanje v letu 2006 ter delež oseb, vključenih v terciarno izobraževanje in dostop do interneta v gospodinjstvih v izbranih državah EU v letu 2007

	Slovenija	Avstrija	Češka	Finska	Italija	EU-27
Javni izdatki za izobraževanje v % BDP-ja (leto 2006)	5,72	5,44	4,61	6,14	4,73	5,05
Delež oseb vključenih v terciarno izobraževanje (%) ¹	5,77	3,15	3,52	5,86	3,44	3,81
Dostop do interneta v gospodinjstvih (%)	58	60	35	69	43	54

Vir: Eurostat.

V zadnjem poročilu Komisije Evropskemu svetu je bila poudarjena razširitev hitrega interneta. S strategijo za širokopasovno povezavo naj bi se pospešila nadgradnja ali širitev omrežij. Cilj strategije je zagotavljanje širokopasovnega dostopa na slabo pokritih območjih ter območjih z visokimi stroški dostopa ter tako do leta 2010 doseči 100-odstotno pokritost s hitrim internetnim dostopom (Evropska komisija, 2008, str. 18).

K večanju razkoraka v gospodarski rasti med Evropo in ZDA ter visoko razvitimi azijskimi državami je pripomoglo manjše investiranje v raziskovalno-razvojno dejavnost v primerjavi z ZDA in Japonsko. Lizbonska strategija je zato med pomembnejše cilje postavila financiranje raziskav in razvoja, kateremu naj bi države članice namenile 3 % BDP-ja. EU-27 tega cilja še ni dosegla, saj njeno povprečje bruto domačih izdatkov za raziskave in razvoj znaša 1,85 % BDP-ja. Med izbranimi državami ima Finska najvišji odstotek BDP-ja, namenjenega za raziskovalno-razvojno dejavnost. Njen delež je višji od postavljenega cilja in znaša 3,47 %. Kot prikazuje Tabela 7, se Avstrija prav tako ponaša z visoko stopnjo; 2,56 % BDP-ja predstavljajo bruto domači izdatki za raziskave in razvoj. Podatki za Italijo za leto 2007 niso bili dani, vendar jo glede na podatke iz leta 2006 (1,13 % BDP-ja) lahko skupaj s Slovenijo in

¹ Kazalnik med državami ni neposredno primerljiv, saj ne upošteva različne starostne strukture prebivalstva. Ustrežnejše bi bilo, če bi v imenovalcu upoštevali zgolj populacijo v teoretični starosti za vključenost, vendar tega podatka nisem uspela pridobiti.

Češko uvrščamo med države, kjer je delež bruto domačih izdatkov za raziskave in razvoj dokaj nizek in pod povprečjem EU-27 (1,85 % BDP-ja).

Čeprav si je Slovenija zadala cilj dvigniti delež izdatkov za raziskave in razvoj, se je njihov delež v BDP prepočasi povečeval. Slovenija je za lažje izvajanje ciljev in ukrepov na področju raziskav in razvoja oblikovala dokument Nacionalni raziskovalni in razvojni program, ki ga je sprejela 2005 za obdobje 2006–2010. Kljub temu, da je delovna skupina dokumenta predvidela, da cilj vlaganj v raziskave in razvoj do leta 2010 ne bo dosežen, je sklenila, da si mora Slovenija prizadevati za postopno spreminjanje strukture javnih vlaganj v raziskave in razvoj ter povečanje javnih sredstev za raziskovalno-razvojno dejavnost za 0,1 % BDP-ja letno (Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, 2007, str. 21).

Situacija, v kateri se je znašlo evropsko gospodarstvo, ne sme zavirati vlaganj v raziskave in razvoj, saj izkušnje iz preteklosti kažejo, da je zmanjšanje načrtovanih naložb v raziskave in razvoj ter izobraževanje negativno vplivalo na srednjeročni potencial rasti in zaposlenosti. Zato Komisija v svojem poročilu spodbuja države članice k povečanju naložb v omenjene dejavnosti (Evropska Komisija, 2008, str. 16).

Tabela 7 prikazuje delež visokotehnoloških proizvodov v izvozu za leto 2006 v izbranih državah. Podatki kažejo, da povprečje EU-27 (16,65 %) presega le Finska, katere delež dosega 18,12 % visokotehnoloških proizvodov v izvozu. Avstrija (11,17 %) in Češka (12,74 %) sta se, z izjemo že prej omenjene Finske, med izbranimi državami najbolj približali evropskemu povprečju. Slovenija in Italija imata zelo nizko stopnjo izvoza visokotehnoloških izdelkov.

Tabela 7: Delež brutodomačih izdatkov v raziskovalno-razvojni dejavnosti v % BDP-ja v letu 2007 in delež visokotehnoloških proizvodov v izvozu v letu 2006

	Slovenija	Avstrija	Češka	Finska	Italija	EU-27
Delež bruto domačih izdatkov za R&R v % BDP-ja	1,45	2,56	1,54	3,47	1,13*	1,85
Delež visokotehnoloških proizvodov v izvozu (%) (leto 2006)	4,66	11,17	12,74	18,12	6,35	16,65

* leto 2006

Vir: Eurostat.

V Sloveniji je zaznati letno zmanjšanje deleža visokotehnoloških proizvodov v izvozu predvsem zaradi hitrejšega izvoza na drugih področjih. Kljub zmanjšanemu deležu je izvoz visokotehnoloških proizvodov (kamor spadajo kemični in farmacevski proizvodi, računalniška in telekomunikacijska oprema, oprema za medicinske in zdravstvene namene, fotografska oprema) v absolutnih vrednostih vseeno napredoval. Evropskemu povprečju se je Slovenija bolj približala v deležu izvoza srednje-visokotehnoloških in visokotehnoloških proizvodov skupaj, ki je predstavljal okoli 55 % slovenskega izvoza (Turk, Prepletanje – številka 2).

4.4 Energetika in podnebne spremembe

Skrb za okolje, v katerem živimo, je z vsakim letom bolj pomembna. Evropski svet se je v ta namen na spomladanskem zasedanju leta 2007 zavzel za preoblikovanje Evrope v gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika in zanesljivo, trajnostno in konkurenčno energijo (European Commission, 2007, str. 22).

V skladu s Kjotskim sporazumom, ki je bil sprejet 2005 na mednarodni ravni, si države EU prizadevajo zmanjšati emisije ogljikovega dioksida in ostalih toplogrednih plinov. Evropski parlament in Evropski svet sta leta 2008 sprejela tako imenovani podnebno-energetski sveženj zakonodajalnih ukrepov. Ti naj bi glede na leto 1990 pripomogli k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov do leta 2020 za 20 odstotkov, povečanju rabe obnovljivih virov energije na 20 odstotkov končne rabe energije ter povečanju energetske učinkovitosti za 20 odstotkov. EU naj bi tako postala nizkoogljčna družba (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2009).

Tabela 8 prikazuje skupne emisije toplogrednih plinov izbranih držav glede na prebivalca, ovrednotene glede na potencial globalnega segrevanja in izražene v tonah ogljikovega dioksida kot ekvivalenta. Povprečje EU-27 v emisijah toplogrednih plinov na prebivalca v tonah je bilo leta 2007 10,2. Nad povprečjem so se gibale vrednosti vseh držav razen Italije, kjer so emisije na prebivalca znašale 9,3 ton. Evropska Komisija spodbuja vse države članice k postopnemu zmanjševanju emisij, da bi izpolnile cilje Kjotskega protokola. Slovenija se je v skladu s Kjotskim sporazumom zavzela za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov za osem odstotkov glede na leto 1986 v obdobju 2008–2012. Za lažje zasledovanje tega cilja je leta 2006 sprejela Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012. V sestavi izpustov plinov je bilo po letu 1986 opaženo zmanjšanje le-teh v industriji, povečanje pa so zaznali v prometu. Glavni razlogi se kažejo predvsem v povečanju tranzitnega prometa, zlasti tovarnega, po vstopu Slovenije v EU in povečanju cestnega osebnega prometa (Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, 2007, str. 41).

Obseg tovarnega prometa glede na BDP leta 2007 v primerjavi letom 2000 v izbranih državah nam kaže Tabela 8. Kazalnik je izražen z razmerjem med mersko enoto prevoza blaga – tonskimi kilometri – in BDP-jem. Transportni promet vključuje cestni, železniški in pomorski promet. V primerjavi z letom 2000 se je leta 2007 obseg tovarnega prometa glede na BDP v EU-27 povečal za 6,8 %. Indeksi kazalnika v izbranih državah se vsi gibljejo pod povprečjem EU-27, le v Sloveniji je opaziti občutno povečan indeks. Državni zbor Republike Slovenije je leta 2006 sprejel Resolucijo o prometni politiki Republike Slovenije, kjer je za razbremenitev cestnega tovarnega prometa predlagal, da prevzamejo železnice večinski delež v prevozu tovora v mednarodnem in tranzitnem cestnem prometu (Plevnik, 2008).

V EU ustvari promet okoli 21 % vseh emisij toplogrednih plinov in ta odstotek se še povečuje. Za njegovo zmanjšanje in doseganje ciljev trajnostnega razvoja, povezanih s

Kjotskim sporazumom, je ključnega pomena zmanjšanje emisij, ki nastanejo zaradi prometa. Uporaba biogoriva kot ene izmed alternativ v gorivu je znotraj EU dobrodošla, saj omogoča zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, poveča dekarbonizacijo transportnih goriv, razveja vire oskrbe goriva in razvija dolgoročne nadomestke za fosilno olje (Evropska komisija, 2006, str. 3). V sporočilu Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu – Časovni načrt obnovljive energije, je bil v začetku leta 2007 postavljen cilj o deležu biogoriva do leta 2020, ki naj bi znašal 10 odstotkov vseh goriv v transportu. Na podlagi podatkov, ki jih posreduje Tabela 8, lahko opazimo, da je delež biogoriv v transportu med izbranimi državami zelo nizek. Najvišji odstotek ima Avstrija – 2,87 % –, kar predstavlja višjo stopnjo od povprečja EU-27.

Tabela 8: Skupne emisije toplogrednih plinov na prebivalca v tonah ogljikovega dioksida kot ekvivalenta, obseg tovarnega prometa glede na BDP v tkm in energijska intenzivnost gospodarstva v kgoe na 1000 evrov v izbranih državah EU v letu 2007

	Slovenija	Avstrija	Češka	Finska	Italija	EU-27
Skupne emisije toplogrednih plinov na prebivalca	10,3	10,6	14,7	14,8	9,3	10,2
Obseg tovarnega prometa glede na BDP (tkm) (2000 = 100)	138,5	97,9	86,4	77,3	95,2	106,8
Delež biogoriva v transportu (%)	0,77	2,87	0,51	0,02	0,37	2,6

Vir: Eurostat.

Energetska intenzivnost gospodarstva predstavlja celotno porabo energije v povezavi z ekonomsko aktivnostjo. Podatki, ki jih prikazuje Tabela 9, so podani kot razmerje med bruto domačo porabo energije (premoga, elektrike, nafte, zemeljskega plina in obnovljivih virov skupaj) in BDP-jem posameznega gospodarstva v stalnih cenah izhodiščnega leta 2000. Indikator je izražen v kilogramih naftnega ekvivalenta (kgoe) na tisoč evrov. Čeprav se celotna poraba energije v EU-27 iz leta v leto povečuje, je moč na podlagi podatkov Eurostata razbrati padanje energetske intenzivnosti v EU. To gre pripisati izboljšavam energetske učinkovitosti in strukturnim spremembam znotraj gospodarstva.

Tabela 9: Delež biogoriva v transportu in odloženi komunalni odpadki v kg na osebo v izbranih državah EU v letu 2007

	Slovenija	Avstrija	Češka	Finska	Italija	EU-27
Energijska intenzivnost gospodarstva (kgoe/1000 €)	253,29	140,73	553,16	229,19	142,78	169,39
Odloženi komunalni odpadki (kg/oseba)	342	86	243	267	286	213

Vir: Eurostat.

EU-27 je v letu 2007 potrebovala 169,39 kilogramov naftnih ekvivalentov energije na 1000 evrov BDP-ja. Energetska intenzivnost je med državami članicami različna. Za Slovenijo in Finsko se smatra visoka energetska intenzivnost gospodarstva medtem ko sta se pod povprečjem EU-27 znašli le Avstrija in Italija, ki za tisoč evrov BDP-ja potrebujeta 140,73 in 142,78 kilogramov naftnih ekvivalentov. Češka je med izbranimi državami najbolj energetska intenzivna – kazalnik energetske intenzivnosti več kot trikrat presega povprečje EU-27.

Politika ravnanja z odpadki se od države do države razlikuje. Nanaša se na preprečevanje onesnaženja, recikliranje in sežiganje odpadkov. Tabela 9 predstavlja podatke o odloženih komunalnih odpadkih v kilogramih na prebivalca. Pod povprečjem EU-27, kjer je bilo 213 kilogramov komunalnih odpadkov na prebivalca, se je znašla le Avstrija, ki ima precej manjšo vrednost – le 86 kilogramov odpadkov na prebivalca. Slovenija je med državami beležila najvišjo vrednost, saj je bilo na njenih komunalnih odlagališčih odloženih 342 kilogramov odpadkov na prebivalca. Različna ukrepanja na tem področju so privedla do postopnega zmanjšanja komunalnih odpadkov v celotni EU. Zlasti razviti postopki ravnanja z odpadki in visoka okoljska ozaveščenost sta v nekaterih državah bistveno pripomogla k reševanju problema vedno večje količine odpadkov. Čeprav Slovenija dosega tako visoko vrednost, prihaja vedno bolj v ospredje pomembnost okoljske politike v obliki priporočil in programov o varstvu okolja.

Na podlagi analize izbranih kazalnikov na štirih prednostnih področjih lahko potrdimo, da je uspešnost uresničevanja Lizbonske strategije kljub določenim razlikam med izbranimi državami v splošnem dobra ali zadovoljiva, pri čemer izjemo predstavlja le Italija. Slovenijo lahko označimo kot državo, ki razmeroma dobro izpolnjuje lizbonske cilje. Izstopa predvsem na področju zaposlenosti, zlasti žensk, in izobraževanja, saj ima visok delež vključenih v vseživljensko učenje ter nizko stopnjo posameznikov, ki predčasno zapustijo šolanje. Zaostaja na podjetniškem področju, saj se je pri indeksu enostavnosti poslovanja uvrstila šele na 55. mesto, nizek je tudi delež visokotehnoloških proizvodov v izvozu, na področju trajnostnega razvoja pa je opaziti, da ima precej več odloženih odpadkov v kilogramih na prebivalca kot znaša povprečje EU-27. Boljše rezultate od Slovenije v splošnem dosejata Avstrija in Finska, Češka pa se po rezultatih lahko primerja s Slovenijo, medtem ko Italija dosega najslabše rezultate.

SKLEP

Leto 2010, ki so si ga voditelji držav EU leta 2000 v Lizboni določili kot prelomnico, po kateri bi Evropa postala najbolj uspešno gospodarstvo na svetu, se čedalje bolj približuje. Že nekaj časa je jasno, da je bil prvotni cilj previsoko postavljen in da ne bo dosežen tako zlahka. Kljub temu države članice vztrajajo in poskušajo čim bolj slediti začrtanim ciljem Lizbonske strategije.

V diplomskem delu sem analizirala uspešnost uresničevanja ciljev Prenovljene lizbonske strategije v izbranih državah EU in Sloveniji. Med izbranimi državami izstopa Finska, ki praktično pri vseh kazalnikih, ki sem jih izbrala za analizo, dosega najboljše rezultate. WEF jo prav tako ocenjuje in postavlja med najbolj uspešne evropske države. Njena šibka točka so predvsem izpusti emisij toplogrednih plinov, ki presegajo povprečje EU-27. Na to »pomanjkljivost« jo vsako leto opozarja Evropska komisija preko letnih ocenjevanj držav članic. Avstrija po uspešnosti spada med deset najboljših držav članic po napredovanju pri uresničevanju lizbonskih ciljev. Tako jo ocenjuje WEF in po analiziranih kazalnikih sodeč

lahko potrdimo, da je bilo avstrijsko gospodarstvo izjemno dosledno pri izvajanju načrtov Lizbonske strategije. Nižji delež od evropskega povprečja ima le pri stopnji zaposlenosti starejših oseb in izvozu visokotehnoloških proizvodov. Italija je država, ki dosega najslabše rezultate med starimi članicami, pa tudi na celotni lestvici EU-27 se nahaja na repu. Vzrok gre iskati v nezadostnem prizadevanju glede oblikovanja politik, ki bi bile v skladu z doseganjem ciljev strategije ali vsaj približevanja evropskemu povprečju na več ravneh. Slovenija in Češka dosejata dokaj podobne rezultate in se uvrščata na sredino lestvice EU-27. Kot novo pridruženi članici potrebujeta še mnogo ukrepov, da ujameta najboljše, vendar sta na dobri poti. Na veliko področjih presegata povprečje EU, ponedkod celo zastavljen lizbonski cilj. Slovenija je uspešna zlasti pri kazalnikih prvega prednostnega področja, ki zajema stopnjo zaposlenosti prebivalstva, vseživljensko učenje, delež oseb, ki zgodaj zapustijo šolanje, stopnjo brezposelnosti ter socialne transferje. Kazalniki poslovnega okolja prav tako uvrščajo Slovenijo nad povprečje EU-27, le pri enostavnosti poslovanja bi bili potrebni še dodani ukrepi, ki bi spodbudili nastajanje novih podjetij. V okviru vlaganja v znanje in inovacije se Slovenija precej dobro odreže na področju naložb v znanje, medtem ko sta kazalnika delež bruto domačih izdatkov za raziskave in razvoj v % BDP-ja ter delež visokotehnoloških proizvodov v izvozu pod povprečjem držav EU. Ukrepi so prav tako potrebni pri politiki trajnostnega razvoja. Slovenija je v primerjavi s povprečjem EU-27 precej visoko energijsko intenzivna država, obseg tovarnega prometa je večji, prav tako ima v povprečju več odloženih komunalnih odpadkov v kilogramih na prebivalca.

Dosedanji soliden napredek pri uresničevanju Lizbonske strategije je zmotilo trenutno stanje. Svetovno razširjena gospodarska in finančna kriza otežuje zasledovanje izvajanja ciljev Lizbonske strategije. Nekateri načrti so bili spremenjeni in prilagojeni situaciji, v kateri so se znašla gospodarstva. Kljub trenutnemu stanju gospodarstva države nadaljujejo in si bodo tudi v prihodnje prizadevale za doseganje zastavljenih ciljev, vendar se utegne obdobje uresničitve načrtov precej zamakniti. Kako uspešno in hitro bodo države prebrodile trenutno krizo, bo v veliki meri vplivalo na njihov konkurenčni položaj v prihodnosti.

LITERATURA IN VIRI

1. Chiaiutta A. A. (2008). *Enostavnost poslovanja v Sloveniji: Ocena kakovosti regulacije z raziskavo Doing Business Svetovne banke*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
2. Državni portal Republike Slovenije (2. 2. 2007). *Obvestila in novice-e-uprava*. Najdeno 18. julija 2009 na spletnem naslovu <http://euprava.gov.si/e-uprava/novice.euprava?novice.id=1222&novice.tip=4&novice.veljavnost=novice.veljavnost.aktivne>.
3. EACEA, Eurydice& Eurostat (2009). *Key data on education in Europe 2009*. Brusel: Eurydice.
4. Ekonomsko ogledalo (2008). November 2008, št. 11, let. XIV. WEF pregled napredka Lizbonske strategije 2008/09. UMAR. Str. 27, 28.
5. EurActiv.com (23. 5. 2006). *Lifelong learning*. Najdeno 27. junija 2009 na spletnem naslovu <http://www.euractiv.com/en/education/lifelong-learning/article-117516>.
6. European Commission (2007). *Strategic report on the renewed Lisbon strategy for growth and jobs: launching the new cycle (2008-2010) – Keeping up the pace of change*. Luxembourg: Office of Official Publications of the European Communities.
7. European Commission (2008). *Employment in Europe 2008*. Luxembourg: Office of Official Publications of the European Communities.
8. Evropska komisija (2005). *Rast in delovna mesta – nov začetek za Lizbonsko strategijo*. Luxembourg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
9. Evropska komisija (2006). *Izvajanje prenovljene Lizbonske strategije za rast in delovna mesta. Leto uresničevanja*. Najdeno 3. aprila 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/growthandjobs/european-dimension/200612-annual-progress-report/index_en.htm.
10. Evropska komisija (2006). *Strategija EU za biogoriva*. Najdeno 18. julija 2009 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0034:FIN:SL:PDF>.
11. Evropska komisija (2007). *i2010-Letno poročilo o informacijski družbi za leto 2007*. Najdeno 20. junija 2009 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0146:FIN:SL:PDF>.
12. Evropska komisija (2008). *Evropski načrt za oživitev gospodarstva*. Najdeno 3. aprila 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/growthandjobs/european-dimension/200812-annual-progress-report/index_en.htm.
13. Evropska komisija (2008). *Zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti. Socialna zaščita in socialna vključenost v Evropi – glavna dejstva in številke*. Najdeno 1. julija 2009 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/social/search.jsp?langId=sl&menuType=basic>.
14. Evropska komisija. Eurostat. Najdeno 3. maja 2009 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/structural_indicators/introduction.
15. Gospodarska zbornica Slovenije. (23. 9. 2008). *Tehnološki preboj in globalizacija trgov*. Najdeno 18. julija 2009 na spletnem naslovu <http://www.gzs.si/slo//40599>.
16. Kok W. (2004). *Facing the challenge. The Lisbon strategy for growth and employment. Report from the High Level Group chaired by Wim Kok*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
17. Kužet Z. (23. 4. 2007). Večer.com. Največ brezposelnih je Poljakov. Najdeno 27. junija 2009 na spletnem naslovu http://bor.czp-vecer.si/VECER2000_XP/2007/04/23/2007-04-23_STR-04-04_MX-01_Izd-01-02-03-04-05-06_PAG-V-ZARISCU.PDF.

18. Kužet Z. (2. 9. 2008). Večer.com. *Kdaj bomo lahko delali s skrajšanim delovnim časom*. Najdeno 17. junija 2009 na spletnem naslovu <http://www.vecer.com/clanek2008090205356965>.
19. *The Lisbon review 2002-2003. An assessment of policies and reforms in Europe* (2002). Ženeva: World Economic Forum.
20. *The Lisbon review 2008. Measuring Europe's Progress in Reform*. (2008). Ženeva: World Economic Forum.
21. Mundschenk S., Stierle M. H., Stierle-von Schütz U. & Traistaru I. (2006). *Competitiveness and Growth in Europe. Lessons and Policy Implications for the Lisbon Strategy*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
22. Plevnik A. (11. 8. 2008). Kazalci okolja v Sloveniji. *Obseg in sestava tovarnega prometa*. Najdeno 18. julija 2009 na spletnem naslovu http://kazalci.arso.gov.si/kazalci/index_html?Kaz_id=75&Kaz_naziv=Obseg%20in%20Osestava%20tovarnega%20prometa&Sku_id=27&Sku_naziv=PROMET&tip_kaz=1.
23. *Program vlade Republike Slovenije za spodbujanje tujih neposrednih investicij za obdobje 2005 – 2009* (2005). Najdeno 18. julija 2009 na spletnem naslovu http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/DEOT/Program_Vlade_Republike_Slovenije_za_spodbujanje_tujih_neposrednih_investicij_za_obdobje_2005_-_2009.pdf.
24. Srabotnik M. & Šabanovič N. (2. 2. 2009). Podjetnik. *Je z novimi podjetji res bolj tvegano poslovati*. Najdeno 17. julija 2009 na spletnem naslovu <http://www.podjetnik.si/default.asp?ClanekID=4387>.
25. Statistični urad Republike Slovenije (5. 10. 2007). *Uporaba interneta v podjetjih z 10 ali več zaposlenimi osebami, Slovenija, 1. četrletje 2007*. Najdeno 18. julija 2009 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=1182.
26. Statistični urad Republike Slovenije (7. 12. 2007). *Izdatki za formalno izobraževanje, Slovenija, 2005, 2006 – ZAČASNI PODATKI*. Najdeno 16. julija 2009 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=1303.
27. Statistični urad Republike Slovenije (22. 10. 2008). *Demografija podjetij, Slovenija, 2006 – začasni podatki*. Najdeno 17. julija 2009 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1935.
28. *Strategija razvoja Slovenje* (2005). Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
29. Turk Ž. (b.l.). *Združenje managerjev Slovenije. Prepletanje, številka 2. Visoka tehnološka družba, sanje ali priložnost*. Najdeno 18. julija 2009 na spletnem naslovu <http://www.zdruzenje-manager.si/si/publikacije-dokumenti/prepletanje/>.
30. UMAR (2005). *Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji. Poročilo o uresničevanju programa 2005*. (2005). UMAR.
31. UMAR (2007). *Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji. Poročilo o uresničevanju programa 2007*. (2007). UMAR. Slovensko predsedstvo EU 2008. *Zaposlovanje*. (b.l.). Najdeno 10. julija 2009 na spletni strani http://www.eu2008.si/si/Policy_Areas/Employment_Social_Policy_Health_and_Consumer_Affairs/Employment.html.
32. UMAR (2009). *Sprejet podnebno-energetski sveženj*. Najdeno 18. julija 2009 na spletnem naslovu [http://www.umar.gov.si/informacije_za_javnost/posebne_teme/obvestilo/zapisi/sprejet_podnebno_energetski_svezenj/93/?tx_ttnews\[syear\]=2009&tx_ttnews\[smonth\]=2&cHash=1f240f59af](http://www.umar.gov.si/informacije_za_javnost/posebne_teme/obvestilo/zapisi/sprejet_podnebno_energetski_svezenj/93/?tx_ttnews[syear]=2009&tx_ttnews[smonth]=2&cHash=1f240f59af).

33. Vlada Republike Slovenije. Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve (11. 6. 2009). *Lizbonska strategija*. Najdeno 17. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.svrez.gov.si/si/dejavnosti/lizbonska_strategija/.